

‘Tiri fu den wortu... di no taki’.

Dichtend Suriname muzikaal verdiept

door Stuart Rahan

HEEMSTEDE – Drie dichters, bekend en een begrip onder hun pseudoniem, hun nyunmannen zoals in het Sranan, de taal die zij in hun poëtische hart sloten, hebben een nieuw podium.

Trefossa (Henri Frans de Ziel), Shrinivási (Martinus Haridath Lutchman) en Dobru (Robin Ewald Raveles) zijn gebundeld in ‘Tiri Fu Den Wortu... Di No Taki’ (Uitgeverij In De Knipscheer).

Niet alleen een innemend muziektheaterstuk, ook in een uitgave van een bijzonder boekwerk. Hun beroemde gedichten waren met moderne technologie aanleiding voor het experiment. Zeven jaar geleden ontsprong dit bijzondere project uit het muzikale brein van Dave MacDonald. In samenwerking met het IKO Foundation (Robert Sordam, Vincent Soekra en Guilly Koster) zijn schrijvers als Cynthia Abrahams, Sranantongo-deskundige Hein Eersel en taalwetenschapper Geert Koefoed benaderd om dit project mede succesvol te maken. Succesvol is het zeker, alleen moet het grote publiek deze muzikaal poëtische ‘trip’ (nog) omarmen.

Wan Bon

Hoewel er voorlopig geen muzikale performances op het programma staan, kan het grote publiek zich alvast inleven met het boekwerk en de dvd ‘De Stilte van het Ongesproken Woord’. Op het eerste gezicht lijkt het boekwerk te vragen om met alle egards behandeld te worden. Niet geheel onterecht. De inhoud biedt een kijkje in het leven en werk van drie van Surinames grote dichters.

Trefossa, Shrinivasi en Dobru hebben hun toehoorders niet alleen begeistert maar tegelijkertijd ook geïnspireerd aan zelfreflectie te doen. 'Suriname, Dit land heb ik gekozen' van Shrinivási is te vergelijken met de legendarische uitspraak van de vermoorde Amerikaanse president John F. Kennedy, 'vraag niet wat jouw land voor je kan doen, vraag wat je voor je land kunt betekenen'.

Dobru is met zijn 'Wan Bon' de dichter des Vaderlands geworden. Een gedicht dat het verdient als derde couplet van het Surinaams volkslied door te gaan. De gebruikte beeldspraak is treffend voor wat Surinamers (ver)bindt. Trefossa schreef al het tweede couplet, de Sranantongo versie 'Opo Kondreman' die uit volle borst wordt gezongen in tegenstelling tot het heel ingetogen 'God zij met ons Suriname'.

Literaire oerknal

Na WO II kwam er een proces van culturele herwaardering van de Surinaamse identiteit op gang. "De culturele overheersing door Nederland en de daarbij horende minachting voor alles wat Surinaams was, werd niet langer geaccepteerd." Met zijn Sranantongo gedichten zorgde Trefossa (1957) in feite voor de Surinaamse literaire oerknal. Dobru werd uitgedaagd door zijn leraar Nederlands. Die vond dat poëzie niet in het 'markttaaltje' zoals hij het Sranantongo minachtte, mogelijk was. Het resultaat behoort nu tot onze gemeenschappelijke literaire geschiedenis. Dan krijg je ook te maken met vertalingen, zeker met gedichten, dat die zich niet altijd lenen voor letterlijke vertalingen. Gevoel en beleving zijn persoonlijk. En dat merk je ook in dit nieuwe 'Tiri Fu Den Wortu... Di No Taki'.

'Spenki-spenki' in 'Neti' van Trefossa is vertaald als schitteren terwijl het in feite uitdagen/treiteren betekent. Zo ook Trefossa's 'Gronmama'. Als titel

vertaald met 'Grondmoeder' en 'Moeder aarde'. In het gedicht echter is de vertaling grondmoeder gehandhaafd terwijl in de context 'Moeder aarde' een helderdere invulling geeft. In 'Pina' van Dobru is de versregel 'San y'e frede' vertaald als vraag. Waarom ben je angstig?, terwijl de dichter juist geruststelt "Wees niet bang". Een andere regel in hetzelfde gedicht. 'Gon piki' is vertaald als 'Het geweer is afgegaan'. Waarom niet gekozen voor het pleonasme "Het geweer heeft geklonken". De vertaling is te letterlijk en niet in de geest van.

Inspiratie

Dave Mac Donald raakte geïnspireerd toen Dobru tijdens een verjaardagsfeestje van zijn vader spontaan opeen tafel ging staan en zijn gedichten met passie vertolkte.

De cadans, de klanken en de betekenis vroegen om verdieping met een muzikale ondertoon. Ook bij 'Shrinivasi', realiseerde hij zich. In zijn plannen kreeg hij ondersteuning van onder andere zanger/componist/dichter Raj Mohan.

Over het gedicht 'Toen realiseerde ik mij...' van Shrinivási zegt deze: "Ik kon haast niet geloven dat iemand zoiets moois kan schrijven." Het gedicht handelt over het leven en de vergankelijkheid daarvan. Raj Mohan is er nog altijd trots op dat de meester en goeroe Shrinivási drie maanden bij hem inwoonde in Nederland.

Roetoe Raveles, zoon van Dobru is ook geïnterviewd. "Als mijn vader nu nog in leven was, denk ik dat hij mijn beste vriend zou zijn." Kort voor zijn overlijden had Dobru een man-toman-talk met de toen dertienjarige Roetoe. Een gesprek dat bewust gevoerd is.

De eerste kennismaking van redacteur/publicist Chandra van Binnendijk met Dobru was met zijn boek, 'De plee'. Voor haar was het de eerste

herkenbare Surinaamse roman, het Surinaamse equivalent van Shakespeare's 'Romeo and Juliet'. "Bovendien was de vrouwelijke hoofdrolspeler in dit boek over interraciale liefde mijn naamgenote", voegt zij er trots aan toe.-.

Bron: *De Ware Tijd*, (*Cultuur enzo...*), woensdag 30 april 2014